

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2025-79

23.1.2025

If Skadeforsikring NUF

Ulykke

Gasseksplosjon – grovt uaktsomt – avkortning – skyldgrad i brev – fal. §§ 13-9 og 13-13.

Forsikrede ble skadet i en gasseksplosjon rundt midnatt. Skaden oppstod etter at han og to venner hadde låst seg inn i verkstedhallen hvor forsikrede var lærling. Kort tid etter eksplosjonen forklarte den ene av vennene til politiet at de skulle fylle opp en plastpose med acetylgass for å få det til å smelle, men at det ikke var meningen at posen skulle smelle inne på verkstedet. I senere avhør og forklaringer kunne ingen av de tre huske noe fra hendelsen. Straffesaken ble henlagt etter bevisets stilling. Foretaket avkortet erstatningen med 50 %, uten å oppgi hvilken skyldgrad som lå til grunn for avkortningen. Saken reiste spørsmål om foretaket kan avkorte erstatningen med 50 % under henvisning til at forsikrede grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet, jf. fal. §§ 13-9 og 13-13. Nemnda viste til at foretakets informasjon til forsikrede ikke inneholdt opplysninger om hvilken skyldgrad foretaket mente forsikrede hadde utvist. Foretaket hadde dermed ikke gitt forsikrede beskjed om sitt standpunkt i tråd med kravene i fal. § 13-13. Foretaket hadde følgelig tapt retten til å avkorte erstatningen og forsikrede ble gitt medhold.

Saksfremstilling

Forsikrede var omfattet av arbeidsgivers personalforsikring med dekning for "Annen Ulykke", da han ble skadet i en eksplosjon natt til 19.3.23.

Skaden oppstod etter at forsikrede, sammen med to venner, hadde låst seg inn i verkstedhallen på forsikredes arbeidssted. Av politidokumentene fremgår at politiet ankom stedet ca. kl. 00.33, hvor de ble møtt av forsikredes to venner. Den ene vennen opplyste da til politiet, at *"de var på stedet og skulle fylle opp en plastpose med acetylgass for å få dette til å smelle. Posen skulle ikke smelle inne i verkstedet, men dette hadde skjedd"*, og at *"han hadde stengt av gassflaskene etter at eksplosjonen skjedde"*. De to vennene fremstod som skadet, med sår- og brannskader i ansiktet, redusert hørsel og i sjokk. Forsikrede fremstod kritisk skadet. Det ble ikke foretatt ytterligere avhør på stedet.

Skaden ble meldt til foretaket av forsikredes arbeidsgiver 28.3.23. I skademeldingen ble det opplyst om en eksplosjon i verkstedet på natten og at forsikrede lå hardt skadet på sykehus, og henvist til politisaken for ytterligere opplysninger.

Foretaket informerte forsikrede 3.4.23 om at saken ble etterforsket av politiet, og at det ikke kunne ta stilling til erstatningsansvaret før politirapporten forelå. I brevet ble det samtidig opplyst:

Hvis skaden skyldes grov uaktsomhet eller forsett, kan lfs ansvar settes ned eller falle bort. Dette fremgår av forsikringsvilkårene og forsikringsavtaleloven §§ 13-8 og 13-9. Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på graden av skyld, hendelsesforløpet og skadens alvorlighet.

Foretaket snakket samme dag med administrerende direktør i foretaket hvor forsikrede var lærling.

I vitneavhør av de to vennene, henholdsvis i mars og mai 2023, fremgår at ingen av de to husket hva som hadde skjedd eller noe fra selve hendelsen. Forsikrede far opplyste også, i samtale med politiet i april og juni 2023, at forsikrede ikke husket noe av det som hadde skjedd, og at han på grunn av helsemessige utfordringer ikke var i stand til å forklare seg for politiet.

I politirapport 27.4.23, "*Undersøkelse av ulykkesåsted*", fremgår:

VURDERINGER/SANNSYNLIG HENDELSESFORLØP

Involverte personer har trolig hatt med seg aktuelle oljefat da de ankom verkstedhallen en tid før ulykken, da informasjon fra serviceleder [...] tilsa at dette oljefatet ikke kom fra deres verksted. Like innenfor port på østveggen har de skjært ut en metallplate fra enden av oljefatet. Dette er trolig gjort med vinkelsliper ut fra at det var forholdsvis rene kuttflater på metallplata og at det lå en vinkelsliper på gulvet like ved.

Videre har de trolig tatt med seg oljefatet til delvis skjermet område i det nordvestlige hjørnet i verkstedhallen. Her har de trolig satt oljefatet på enden med hullet opp. Det er videre trolig puttet en søppelsekk delvis ned / evt. helt ned i oljefatet som er blitt fylt opp med gassene acetylen og oksygen fra gassveiseapparatet. Om søppelsekken har blitt tapet igjen er vanskelig å mene noe sikkert om.

Søppelsekk med gass har så eksplodert inne i oljefatet mens de involverte holdt på med dette. Om dette er antent med forsett eller at det har antent som følge av f.eks. statisk elektrisitet eller annen tennkilde er vanskelig å fastslå.

(...)

KONKLUSJON

Søppelsekk har sannsynligvis blitt plassert delvis ned i/evt. helt ned i oljefat og fylt opp med gassene acetylen og oksygen. Denne gassblandingen har så blitt antent med påfølgende eksplosjon av oljefat og skader på involverte personer.

Politiet henla straffesaken 14.6.23 mot forsikrede og hans to venner etter bevisets stilling.

Foretaket mottok politidokumentene i saken 16.6.23.

Foretaket informerte om at det ville avkorte erstatningen med 50 %, og ba om fullmakt til innhenting av helseopplysninger for videre behandling av saken, jf. brev av 4.7.23. Fra brevet siteres:

Både FinKN (Finansklagenemnda) og If har behandlet saker vedrørende uvettig bruk av eksplosiver. I If har vi blant annet behandlet flere saker vedrørende fyrverkeri der kruttet er brukt for å lage en bombe. I slike saker er det konkludert med at avkortning ved uforsvarlig sprengning etc. har ligget mellom 30 og 50 %.

Ut fra opplysningene i din sak, finner vi at avkortning bør vurderes i det øvre sjiktet. Du tok selv initiativet. Dere visste at gassen var svært eksplosiv. Det fremstår derfor som som flaks at utfallet ikke ble enda mer alvorlig for dere og hele bygningen. Ut fra en samlet vurdering er vår konklusjon at erstatningen, tross alvorlig skadefølge for deg, settes til 50 %.

Foretaket informerte samtidig om mulighetene for å klage, herunder klagefristen i fal. § 18-5 og virkningene av ikke å klage innen fristen.

Foretaket mottok fullmakt fra forsikrede 15.8.23.

I udatert brev fra forsikredes foreldre, mottatt av foretaket 16.10.23, ble det blant annet vist til at foretaket ikke hadde oppfylt sin bevisbyrde med hensyn til om skaden skyldtes grov uaktsomhet, at beslutninger både fra politiet og foretaket var tatt på feil premisser, og at det var "*urimelig å akseptere de forelagte konklusjoner*".

Foretaket la til grunn at brevet syntes å være "*en reaksjon*" på foretakets brev av 3.4.23 og 4.7.23, men kunne ikke se at brevet tilførte noe nytt i forhold til politidokumentene og foretakets avgjørelse, jf. brev av 17.10.23.

Forsikrede har i det vesentlige anført at foretaket ikke kan avkorte erstatningen som følge av for sen reklamasjon, jf. fal. § 13-13. Lovteksten sier ikke at avkortningen skal begrunnes, men langvarig nemndspraksis har med utgangspunkt i Ot.prp. nr. 49 (1988-89) s. 71-72 lagt til grunn at reklamasjonen må opplyse om skyldgraden og at det dreier seg om avkortning, ikke et absolutt avslag. Et forbehold om å kunne gjøre gjeldende en bortfallsgrunn er ikke tilstrekkelig til at det er foretatt en reklamasjon, jf. Rt-2013-1235 avsnitt 52. Brevet til forsikrede 3.4.23 er kun et forbehold om at det kan være aktuelt å avkorte eller avslå erstatningsansvar som følge av grovt uaktsom eller forsettlig fremkalling av forsikringstilfelle, med en generell henvisning til forsikringsvilkårene og fal. §§ 13-8 og 13-9. I brevet 4.7.23, der foretaket konkluderer med 50 % avkortning, skrives ikke noe mer om det rettslige grunnlaget for avkortningen. Det er heller ingen henvisning til vilkårspunkt eller lovbestemmelser. Foretaket beskriver andre saker som gjelder "uvettig bruk av eksplosiver eller "uforsvarlig sprengning", uten at det fremkommer noe i brevet når det gjelder skyldgrad. Det vises til avgjørelse AKN-1806 hvor nemnda konkluderte med at et avslag på grunn av "uaktsomhet" er misvisende når man påberoper seg grov uaktsomhet.

Subsidiært er det ikke grunnlag for avkortning. Forsikrede har ikke grovt uaktsomt fremkalt forsikringstilfellet. I politidokumentene fremgår at ingen av de tre involverte husker noe av selve ulykken, hva som forårsaket den, eller hva de gjorde på verkstedet før ulykken. Politiets kriminalteknikere har kommet med en mulig forklaring på hendelsen basert på de spor som er funnet. Det må presiseres at dette kun er en mulig forklaring på hva som har skjedd, og heller ikke denne sier noe om involveringen til den enkelte. Det er foretaket som har bevisbyrden for at forsikrede har handlet grovt uaktsomt. Foretaket har ikke angitt hvilken handling forsikrede skal ha gjort som gjør at en anser at han grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet. Det er ikke noe hold i foretakets konklusjon om at forsikrede har tatt initiativet. All den tid man ikke kan konkludere med at forsikrede har hatt noen rolle i det som utløste eksplosjonen, er det heller ikke grunnlag for å si at han har opptrådt grovt uaktsomt. Dersom foretaket kommer med en nærmere angivelse av hva de mener forsikrede har gjort som har fremkalt ulykken, tas det forbehold om dette kan karakteriseres som grovt uaktsomt, jf. Rt-1989-1318. All den tid foretaket ikke har redegjort for hva det mener den klanderverdige handlingen består av, kan en vanskelig imøtegå dette nå. Det vises likevel til AKN-143, hvor nemnda kom til en avkortning på 30 %. Forsikrede er fremdeles arbeidsufør, og har fått innvilget arbeidsavklaringspenger fra 18.3.24.

Foretaket har i det vesentlige anført at det kan avkorte den fremtidige erstatningen med 50 % som følge av grov uaktsomhet. Uaktsomheten har i dette tilfellet vært særlig grov. Handlingen utført av forsikrede og hans venner, var svært klanderverdig og hadde et betydelig skadepotensial. Det anses skjerpene i den forbindelse at handlingen ikke hadde noe fornuftig formål. Hva gjelder skadeforløpet, anses forsikredes rolle som avgjørende for eksplosjonen og skaden. Konsekvensen av avkortning kan få stor betydning for forsikrede, og avkortningens størrelse er av den grunn ikke satt høyere enn 50 %. Forsikrede har etter det opplyste ikke forsørgeransvar. Det vises også til AKN-2248. Foretakets informasjon tilfredsstiller kravene i fal. § 13-13. I lovteksten kreves det bare at foretaket gir beskjed "om sitt standpunkt", og forarbeidene er tause om hva foretakets reklamasjon ellers skal inneholde, jf. Ot.prp.nr. 49 (1988- 1989) s. 125 og NOU 1983:56 s. 96. Historisk har fal. § 13-13 vært praktisert noe strengt av FinKN i foretakenes disfavør. I senere avgjørelser har man imidlertid vist til at lovens ordlyd og forarbeidene ikke gir grunnlag for en slik streng praktisering, jf. 2011-343. Kravet i fal. § 13-13 må anses oppfylt hvis det etter en helhetsvurdering kan sies at forsikrede har vært i stand til å vurdere hvorvidt det er grunnlag for å klage over foretakets avgjørelse, jf. nemndas avgjørelse 2011-343. At det aktuelle skyldkravet (grov uaktsomhet) ikke ble spesifisert i brev av 4.7.23, kan ikke alene føre til at reklamasjonen likevel ikke er gyldig. Hjemmel for avkortning (lov og vilkår) ble gitt i brev av 3.4.23. Samlet sett

kommer det tydelig nok frem hva foretaket påberoper og det gis tilstrekkelig grunnlag for å vurdere en klage. Ved forsettlig fremkalling av forsikringstilfellet faller foretakets ansvar helt bort. Ettersom foretaket "bare" foretar en avkortning i erstatningen, har foretaket ment at forsikrede har opptrådt grovt uaktsomt. I brevet fra forsikredes foreldre, mottatt hos foretaket 16.10.23, er det vist til at foretaket har bevisbyrden for at skaden skyldes "grovt uaktsomhet". Dette underbygger at mottaker har forstått budskapet.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Spørsmålet er om foretaket kan avkorte erstatningen med 50 % som følge av at forsikrede grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet, jf. fal. §§ 13-9 og 13-13.

Dersom forsikrede grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet eller økt skadens omfang, kan foretakets ansvar settes ned eller falle bort etter fal. § 13-9. Det er en forutsetning for avkortning etter denne bestemmelsen, at foretaket har reklamert innen fristen i fal. § 13-13.

Fal. § 13-13 fastsetter at dersom foretaket vil gjøre gjeldende at det etter en av reglene kapittel 13 er helt eller delvis fri for ansvar eller har rett til å si opp forsikringen, "skal foretaket gi forsikringstakeren eller den som er berettiget til forsikringsytelsen, beskjed i et skriftlig dokument om sitt standpunkt." Videre er det fastsatt at beskjeden skal gis uten ugrunnet opphold etter at foretaket ble kjent med det forhold som medfører at reglene kan anvendes. Dersom foretaket forsømmer å varsle, mister det retten til å påberope seg forholdet.

Fristen begynner altså å løpe fra det tidspunktet foretaket "*ble kjent med*" det forhold som begrunner foretakets standpunkt. I dette ligger et krav om at foretaket må ha positiv kunnskap, se NOU 1983:56 s. 96 og Rt-2013-1235 avsnitt 44, hvor det legges til grunn at en kvalifisert mistanke kan være tilstrekkelig for at fristen begynner å løpe. Lengden på foretakets frist etter § 13-13 er relativ, og må vurderes konkret i den enkelte sak.

I saker der det pågår en politietterforskning, er utgangspunktet at foretaket kan avvente politiets etterforskning før det reklamerer, jf. Rt-2013-1235 avsnitt 47 og 2021-659. Foretaket plikter likevel å påskynde at relevante opplysninger bringes frem, slik at tidsbruken ikke blir unødig lang, jf. Brynildsen s. 528- 529. Dersom foretaket har tilstrekkelige opplysninger før resultatene av politietterforskningen er klare, må det normalt ha plikt til å reklamere allerede da. Dette gjelder selv om det må antas at politietterforskningen vil medføre en ytterligere avklaring av faktum, jf. Brynildsen s. 528.

En anførsel om grovt uaktsomhet er en alvorlig beskyldning, som tilsier at foretaket må ha forsvarlig beslutningsgrunnlag for sin beslutning. Det vil si at foretaket må gis tilstrekkelig tid til å innhente opplysninger som kan bekrefte eller avkrefte foretakets mistanke. Sakens kompleksitet og økonomiske omfang kan tilsi at foretaket tillates å benytte lengre tid, men det må ikke foreligge passivitet fra foretakets side, se f.eks. nemndas avgjørelse 2022-1048 og 2021-560.

I skademeldingen til foretaket 28.3.23, ble det opplyst at forsikrede var hardt skadet etter "*en eksplosjon i verkstedet midt på natten*", og at det var opprettet en politisak. Foretaket opplyste at det ikke kunne ta stilling til erstatningsansvaret før politirapporten forelå, jf. brev av 3.4.23. Foretaket viste samtidig til fal. §§ 13-8 og 13-9, og at foretakets ansvar kunne settes ned eller falle bort, hvis skaden skyldtes grovt uaktsomhet eller forsett. Brevet må etter nemndas syn forstås slik at foretaket allerede på dette tidspunktet, hadde mistanke om forhold som kunne begrunne avkortning etter fal. § 13-8 og 13-9, uten at foretaket hadde tilstrekkelig kunnskap til å kunne ta stilling til dette.

Foretaket mottok politidokumentene 16.6.23, og i brev av 4.7.23 informerte foretaket om at det ville avkorte erstatningen med 50 %. Nemnda legger til grunn at foretaket ved mottak av politidokumentene, hadde tilstrekkelig kunnskap til at reklamasjonsfristen i fal. § 13-13 begynte å løpe.

Spørsmålet er etter dette om foretaket ga forsikrede beskjed om sitt "standpunkt" uten ugrunnet opphold etter at denne fristen begynte å løpe.

I "standpunkt" ligger ikke noen krav til foretakets reklamasjon, utover at det må vise til at det er helt eller delvis fri for ansvar. Ot.prp.nr. 49 (1988–1989) s. 71-72 peker imidlertid på at formålet med det skriftlige standpunktet er "hensynet til sikre og de behov sikre har for å få klarhet i hva selskapet vil påberope seg". Dette er i teori og nemndspraksis forstått slik at reklamasjonen må vise at foretaket vil avslå eller avkorte kravet på erstatning og hvilken skyldgrad selskapet mener forsikrede har utvist, Wilhelmsen, Rettsdata, kommentar til fal. § 4-14, note 138 og 2021-659. Foretaket behøver ikke ta stilling til avkortningens størrelse, men dette må skje "innen rimelig tid" fra den første reklamasjonen fant sted, jf. NOU 1987:24 s. 104.

Nemnda kan ikke se at det foreligger noen passivitet eller ubegrunnede opphold i foretakets behandling av saken. Derimot kan ikke nemnda se at foretakets informasjon til forsikrede, om at det ville avkorte erstatningen med 50 %, er tilstrekkelig for å oppfylle kravet til foretakets standpunkt i fal. § 13-13. I foretakets brev 4.7.23 er det bl.a. vist til tidligere saker vedrørende *"uvettig bruk av eksplosiver"*, og at det i slike saker er konkludert med at *"avkortning ved uforsvarlig sprenging etc. har ligget mellom 30 og 50 %"*. Det fremkommer derimot ingen opplysninger om hvilken skyldgrad foretaket mener forsikrede har utvist.

Foretaket har anført at det samlet sett kommer klart frem hvilken skyldgrad som er påberopt. Anførselen kan etter nemndas syn ikke føre frem, og det bemerkes at foretakets manglende angivelse av skyldgrad i brevet om avkortning, ikke kan repareres av en generell henvisning til fal. §§ 13-8 og 13-9 i varselet om avkortning.

Videre finner nemnda at foretaket heller ikke kan høres med at forsikrede, på grunn av foretakets avkortning burde ha skjönt at det var tale om grov uaktsomhet, fordi foretaket ville vært uten ansvar ved svik. Slik nemnda ser det, kan det ikke forventes at en forsikret kjenner til denne forskjellen mellom skyldgradene eller betydningen av den. Det kan heller ikke være avgjørende om forsikrede, langt mindre forsikredes foreldre, forstod "budskapet", så lenge foretaket faktisk ikke opplyste om noen skyldgrad.

Etter dette finner nemnda at foretaket ikke ga forsikrede beskjed om sitt standpunkt i tråd med kravene i fal. § 13-13. Foretaket har følgelig tapt retten til å påberope seg avkortning etter fal. § 13-9, jf. fal. § 13-13 fjerde ledd.

Etter dette er det ikke nødvendig for nemnda å ta stilling til om foretaket kan avkorte erstatningen med 50 % som følge av grov uaktsomhet.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Forsikrede gis medhold.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Malling (leder), Barbro Paulen (bransjerepresentant) og Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).